

Autoriteit Consument & Markt
T.a.v. mevr. drs. M.R. Leijten
Postbus 16326
2500 BH DEN HAAG

Netbeheer Nederland
Anna van Buerenplein 43
2595 DA Den Haag

Postbus 90608
2509 LP Den Haag
070 205 50 00
secretariaat@netbeheernederland.nl
netbeheernederland.nl

Kenmerk

BR-2024-2072

Behandeld door

[REDACTED]

Doorkiesnummer

070 205 50 21

Datum

26 maart 2025

E-mail

[REDACTED]@netbeheernederland.nl

Onderwerp

Codewijzigingsvoorstel operationele maximale regelsnelheid ten behoeve van het reageren op de balans-deltapublicatie

Geachte mevrouw Leijten,

Hierbij ontvangt u een voorstel van de gezamenlijke netbeheerders tot wijziging van de voorwaarden als bedoeld in artikel 31, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998, oftewel de Netcode elektriciteit (hierna: Netcode). Het voorstel betreft een wijziging van bedrijfsvoeringsvoorwaarden in het kader van artikel 137, vierde lid, van de Verordening (EU) 2017/1485 van de commissie van 2 augustus 2017 tot vaststelling van richtsnoeren betreffende het beheer van elektriciteitstransmissiesystemen (hierna op basis van de Engelse titel afgekort als GL SO).

Aanleiding tot het voorstel

TenneT constateert steeds vaker grote onbalansschommelingen die in verband gebracht kunnen worden met snel regelgedrag van aangeslotenen. Dit snelle regelgedrag wordt voornamelijk waargenomen in geval van lage prijzen voor afregelend vermogen en kan, omdat het regelgedrag sneller is dan de eigenschappen van de balanceringsproducten die TenneT activeert, niet opgevangen worden door de activatie van balanceringsenergie. De toename van eenheden die reageren op de publicatie van de onbalanssituatie (en de bijbehorende onbalansprijs) met een zeer snelle regelsnelheid zorgt ervoor dat de onbalanssituatie snel van een overschot in een tekort en vice versa overgaat. De balanceringskwaliteit van Nederland verslechtert hierdoor. In bijlage 1 is de verslechtering van de balanceringskwaliteit in grafieken en cijfers nader onderbouwd. De volumes van de onbalansschommelingen zijn zo groot dat ze een impact hebben op de Europese frequentie. Daarnaast heeft het snelle regelgedrag van eenheden die deelnemen aan de balanceringsmarkt ook een significante impact op de markt door de toename van het aantal onbalansverrekeningsperiodes met regeltoestand 2, waarbij tevens de onbalansprijzen ook verder uit elkaar lopen dan gewoonlijk. Door de toename van het geïnstalleerde vermogen van duurzame energiebronnen, van batterijen en van vraagsturing zullen er steeds meer snelregelende installaties actief worden in het Nederlandse elektriciteitssysteem, waardoor deze impact alleen maar groter zal gaan worden.

In artikel 3.24, vijftiende lid, van de Netcode staat benoemd dat elektriciteitsproductie-eenheden van het type C en D in staat moeten zijn de regelsnelheid van de installatie te maximaliseren op 20% van de maximumcapaciteit per minuut. Deze verplichting is echter niet voldoende. Ten eerste omdat dit lid niet verplicht de regelsnelheid daadwerkelijk als zodanig in te stellen. Ten tweede omdat elektriciteitsproductie-eenheden van 50 MW en groter van voor 27 april 2019 niet onder de Verordening (EU) 2016/631 van de commissie van 14 april 2016 tot vaststelling van een netcode betreffende eisen voor de aansluiting van elektriciteitsproducenten op het net (hierna op basis van de Engelse titel afgekort als: NC RfG) en daarmee ook niet onder het genoemde artikel 3.24 van de Netcode vallen. En ten derde omdat met de komst van een actievere deelname van elektriciteitsopslageenheden en vraagsturingleverende verbruikseenheden aan de ondersteuning van het systeem een maximale regelsnelheid voor deze eenheden noodzakelijk is en daarmee verder gaat dan de verplichting voor elektriciteitsproductie-eenheden. Met dit codewijzigingsvoorstel worden er aanvullende eisen gesteld in de bedrijfsvoeringsvoorwaarden van aangesloten met betrekking tot de toegestane regelsnelheid als reactie op financiële prikkels. De aanvullende eisen gelden niet voor situaties waarbij snel regelgedrag vereist is, zoals instructies vanuit de netbeheerder of de balancering van het eigen portfolio.

Inhoud van het voorstel

Bijlage 2 bij dit voorstel bevat de tekst van die artikelen uit de codes, die door het onderhavige voorstel gewijzigd dienen te worden inclusief de thans voorgestelde wijzigingen. De daarin gebruikte kleuren hebben de volgende betekenis:

- zwart weergegeven tekst is bestaande, thans geldende codetekst,
- rood weergegeven tekst betreft het onderhavig voorstel.

Toe te voegen tekst is onderstreept en te verwijderen tekst is doorgehaald.

Toelichting op het voorstel

Het belangrijkste doel van dit voorstel is om de grote onbalansschommelingen die veroorzaakt worden door economische optimalisatie te beperken, rekening houdend met de technologische restricties van elektriciteitsproductie-eenheden, elektriciteitsopslageenheden en vraagsturing leverende verbruikseenheden. In artikel 137, vierde lid, van de GL SO, heeft de transmissiesysteembeheerder (TSB) de opdracht om in de operationele overeenkomst van het load frequency control blok (LFC-blok)¹ aanvullende maatregelen vast te leggen om de balanskwaliteit te borgen. In Nederland wordt deze in de Netcode opgenomen. De voorgestelde netcodewijziging is een invulling van de aanvullende maatregelen om grote onbalansschommelingen in te perken en systeemstabiliteit te borgen. Aangezien de reacties zijn naar aanleiding van de balans-deltapublicatie de aanvullende maatregelen betrekking op de reacties naar aanleiding van de balans-deltapublicatie.

Toepassing van de functionaliteit rondom regelsnelheid in de operationele eisen

Elektriciteitsproductie-eenheden van het type C en type D hebben op grond van de NC RfG de verplichting in staat te zijn om de minimale regelsnelheid op 1% per minuut en de maximale regelsnelheid op 20% per minuut in te stellen. Er wordt echter nu nog niet geëist dat deze regelsnelheid ook daadwerkelijk binnen deze bandbreedtes wordt ingesteld. De toevoeging van artikel 9.25a moet erin voorzien dat de regelsnelheid ook daadwerkelijk binnen deze bandbreedtes wordt ingesteld.

¹ Het gebied waarvoor TenneT verantwoordelijk is voor de balanshandhaving.

Toepassing van de functionaliteit rondom regelsnelheid in de operationele eisen voor elektriciteitsproductie-eenheden van het type A en het type B en elektriciteitsproductie-eenheden die buiten de NC RfG vallen.

Elektriciteitsproductie-eenheden van type A en type B zijn niet op grond van de NC RfG verplicht over de functionaliteit van de maximale regelsnelheid te beschikken. Desondanks kunnen ook de installaties van het deze typen gezamenlijk grote onbalansen veroorzaken. Daarnaast zijn er ook elektriciteitsproductie-eenheden die niet onder de NC RfG vallen (eenheden van voor april 2019). Deze hoeven ook niet over de functionaliteit te beschikken waarmee ze de regelsnelheid tussen 1% per minuut en 20% per minuut kunnen instellen. De toevoeging van het artikel 9.25a moet erin voorzien dat elektriciteitsproductie-eenheden van type A en type B of elektriciteitsproductie-eenheden die niet onder de NC RfG vallen, maar die wel technisch in staat zijn de regelsnelheid tussen 1% per minuut en 20% per minuut te kunnen instellen, daartoe ook verplicht worden gesteld. Dit moet borgen dat zoveel mogelijk elektriciteitsproductie-eenheden het systeem zinvol kunnen ondersteunen of in elk geval niet tegenwerken. Op het moment dat elektriciteitsproductie-eenheden niet technisch in staat zijn de regelsnelheid tussen 1% per minuut en 20% per minuut te kunnen instellen, is het voor deze elektriciteitsproductie-eenheden niet mogelijk om het systeem zinvol te ondersteunen en daarom worden deze elektriciteitsproductie-eenheden uitgesloten van het reageren op de balans-deltapublicatie.

Toepassing van de functionaliteit rondom regelsnelheid in de operationele eisen voor elektriciteitsopslageenheden en vraagsturing leverende verbruikseenheden van 1 MW en groter.

De komende jaren zal er een toename zijn van elektriciteitsopslageenheden (batterijsystemen) en vraagsturing leverende verbruikseenheden zoals onder andere elektrolyse-installaties en elektrische boilers. Deze eenheden kunnen ook zeer snel regelgedrag vertonen. In het belang van een gelijk speelveld tussen elektriciteitsproductie-eenheden enerzijds en elektriciteitsopslageenheden en vraagsturing leverende verbruikseenheden anderzijds, moeten de regels voor het instellen van regelsnelheid ook gelden voor de elektriciteitsopslageenheden en vraagsturing leverende verbruikseenheden.

Maximale regelsnelheid vaststellen op 100MW/min

Met de komst van grote wind-offshore-parken of waterstofcentrales (een installatie die met behulp van waterstof elektriciteit maakt) zijn er steeds meer grote eenheden die zeer snel hun vermogen kunnen aanpassen. Daarnaast is het mogelijk dat er zeer grote vraagsturingleverende verbruikseenheden, zoals elektrolyse-installatie, aangesloten zullen worden om de overschotten van het systeem op te vangen. Om te borgen dat deze eenheden vanaf de start geen operationele problematiek opleveren in het net, is het belangrijk om nu al rekening te houden met deze ontwikkelingen. Daarom stellen we ook een maximale absolute regelsnelheid voor in lijn met afspraken met verschillende HVDC kabels van 100MW/min, naast de relatieve maximale regelsnelheid van 20% per minuut.

Toevoeging uitsluiting deelname systeemondersteuning in geval van te snelle regelsnelheid

Tenslotte wordt het vijfde lid toegevoegd waarin wordt aangegeven dat eenheden die niet in staat zijn de regelsnelheid in te stellen op een maximum 20% per minuut van de maximumcapaciteit niet mogen deelnemen aan systeemondersteuning als reactie op de balans-deltapublicatie. Hiermee wordt geborgd dat eenheden die alleen een zeer snelle regelsnelheid kunnen instellen dit niet doen voor financieel gewin waarmee ze juist grote frequentie-afwijkingen veroorzaken en daarmee het systeem juist niet ondersteunen.

Andere acties

Het codewijzigingsvoorstel alleen zal niet voldoende effect opleveren/afdoende zijn om de volledige overshoots als reactie van onbalansen in het systeem tegen te gaan. Daarom is dit codewijzigingsvoorstel onderdeel van een set van maatregelen ter versterking van de gehele systeembalans.

1. Verdere verlaging barrières deelname aFRR-markt nieuwe flexibiliteitsbronnen door het aanpassen van de consequenties van inadequate levering.
2. Aanpassingen activeringsstrategie aFRR, om minder te activeren in geval van sterk schommelende onbalanssituaties
3. Onderzoeken mogelijkheden
 - a. Invoer additionele prijsprikkels ter ontmoediging van het ondersteunen van het systeem in geval van sterk schommelende onbalanssituaties.
 - b. Verbetering balans-deltapublicatie zoals
 - i. uitzetten publicatie in geval van oscillaties
 - ii. toename resolutie publicatie (bijvoorbeeld publicatie elke 30 sec. i.p.v. elke minuut)
 - iii. publicatie van de mate van oscillaties

Alternatieven voor (onderdelen van) het codewijzigingsvoorstel

Stoppen met de publicatie van de balans-delta

Een andere manier om het snelle regelgedrag van aangeslotenen te voorkomen is het voortaan achterwege laten van de balans-deltapublicatie. In dit geval zullen we marktpartijen niet meer in staat stellen om het systeem realtime te ondersteunen naast het leveren van balanceringsdiensten. Dit wordt niet als een wenselijke optie gezien omdat het huidige balanceringsstelsel in Nederland erg efficiënt is. Door alle aangeslotenen in staat te stellen onbalansen zo snel mogelijk op te lossen, hoeft TenneT een veel minder grote hoeveelheid balanceringsenergie te activeren. De verwachte consequentie van de maatregel om de balans-deltapublicatie uit te zetten is dat TenneT, als gevolg van het volledig zelf oplossen van onbalansen, meer balanceringsenergie zal moeten inkopen en daarmee meer flexibiliteit uit de markt haalt voor de levering van balanceringsenergie, terwijl die flexibiliteit ook hard nodig is voor bevoorradingszekerheid (adequacy) en congestie management.

Implementatie van snellere balansproducten

Een andere optie is de implementatie van snellere balansproducten zodat het snelle regelvermogen wel opgevangen kan worden door de balanceringsproducten. Deze optie is minder wenselijk dan de huidige voorgestelde oplossing omdat het de oscillerende onbalanssituaties niet volledig zal oplossen. Daarnaast zal deze oplossing een lange doorlooptijd hebben en de huidige problematiek niet tijdig kunnen oplossen.

Acceptatie van de grote oscillaties

Een derde alternatief is om de toegenomen oscillaties niet te zien als verslechtering van de balanceringskwaliteit maar als de realiteit die hoort bij een flexibel en duurzaam energiesysteem. TenneT wordt echter nu al in ENTSO-E verband veelvuldig aangesproken op zijn grote impact op frequentie-afwijkingen. In extreme gevallen kunnen we hiermee noodtoestand-situaties veroorzaken die verstrekkende gevolgen hebben. Deze optie wordt daarom niet als acceptabel gezien.

Algemene regelgeving voor het maximeren van de regelsnelheid

Onderhavig voorstel spitst zich toe op één specifieke functionaliteit, namelijk het reageren op de balans-

deltapublicatie. De behoefte aan regelgeving voor de regelsnelheid van installaties is echter breder dan alleen die functionaliteit. De gedachtevorming over hoe die regels vorm te geven en of er bijvoorbeeld een vermogensgrens gesteld zou kunnen worden boven welke die regels gelden (en zo ja, welke?) is nog niet ver genoeg om daar nu al een voorstel voor te kunnen schrijven. Aanvankelijk is overwogen om dat ook door middel van het onderhavige voorstel te regelen. Om het voorliggende voorstel, dat de nodige urgentie heeft, niet verder te vertragen en om ruimte te bieden om de beoogde aanvullende regelgeving goed te doordenken en met relevante belanghebbenden af te stemmen, is ervoor gekozen om er twee afzonderlijke voorstellen van te maken. Onderhavig voorstel stelt regels aan de regelsnelheid bij het reageren op de balans-deltapublicatie. In een toekomstig voorstel willen we aanvullende regels opnemen over maximering van de regelsnelheid.

Samenhang met andere codewijzigingsdossiers

Er is geen sprake van samenhang met andere, thans lopende, codewijzigingsdossiers.

Toetsing aan artikel 36, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998

Dit voorstel draagt met name bij aan het belang van het betrouwbaar, doelmatig en verantwoord functioneren van de elektriciteitsvoorziening (d). Het huidige zichtbare gedrag van producenten is onverantwoord en heeft zodanig grote impact dat het hele Europese net geraakt wordt. Het belang van de bevordering van het doelmatig handelen van afnemers (d). Met dit voorstel borgen we dat alleen de veroorzakers van de onbalansen beperkt worden in hun regeling en niet de aangeslotenen die het systeem ondersteunen.

Gevolgde procedure

Het voorstel is vastgesteld als voorstel van de gezamenlijke netbeheerders, als bedoeld in artikel 32 van de Elektriciteitswet 1998, door de Taakgroep Regulering van de vereniging Netbeheer Nederland op 16 januari 2025.

Het overleg met representatieve organisaties van partijen op de elektriciteitsmarkt, als bedoeld in artikel 33 van de Elektriciteitswet 1998, heeft plaatsgevonden in de bijeenkomst van het Gebruikersplatform elektriciteits- en gasnetten, gehouden op 13 februari 2025. Voorafgaand aan de vergadering hebben Energy Storage NL en Energie Nederland gezamenlijk schriftelijk inbreng op het voorstel ter bespreking ingebracht. Naar aanleiding van de bespreking van het voorstel in de vergadering op 13 februari 2025 hebben Energy Storage NL en Energie Nederland deze inbreng aangescherpt. Deze aangescherpte inbreng is opgenomen als bijlage 3. Het op dit voorstel betrekking hebbende deel van het verslag van de bijeenkomst van 13 februari 2024 is als bijlage 4 bijgevoegd.

Tijdens de vergadering is afgesproken dat de beoogde werking van het voorstel een jaar na inwerkingtreding van een besluit naar aanleiding van het voorstel geëvalueerd zal worden. De gezamenlijke netbeheerders verplichten zich er dan ook toe, om die evaluatie op het afgesproken moment te initiëren. We willen de ACM meegeven om deze afspraak eveneens in de toelichting bij het besluit op te nemen. Deze afspraak leidt niet tot wijziging van de voorgestelde codetekst.

Besluitvorming en inwerkingtreding

Gezien de eerder in deze brief genoemde urgentie achten wij spoedige besluitvorming en inwerkingtreding zeer wenselijk. Uiteraard zijn wij desgewenst graag bereid tot een nadere toelichting

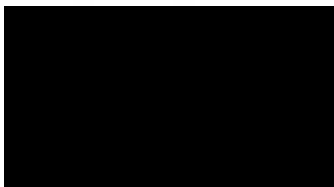
Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 6 van 21

op het voorstel. U kunt daartoe contact opnemen met de heer [REDACTED] van ons bureau (gegevens zie briefhoofd).

Met vriendelijke groet,

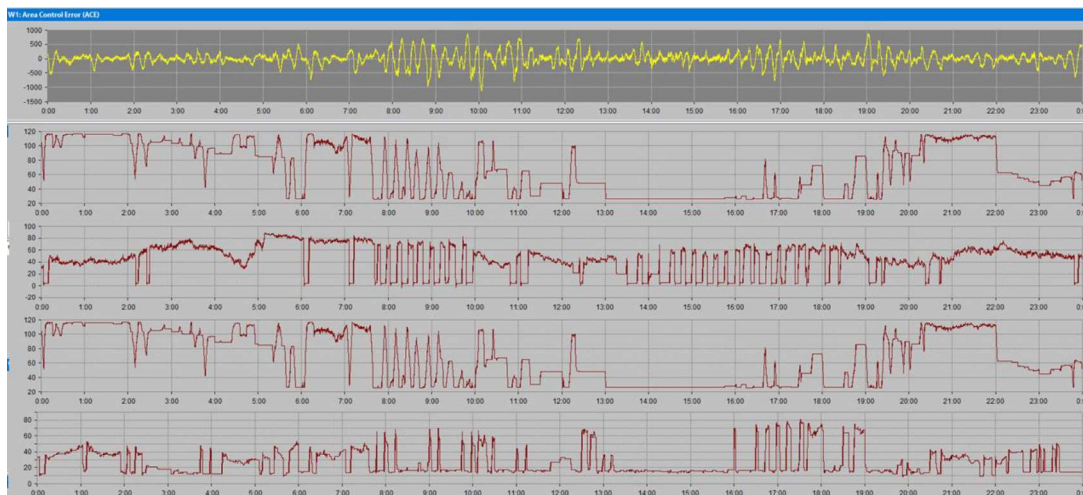
Algemeen directeur Netbeheer Nederland

Bijlage 1 Verslechtering balanceringskwaliteit in cijfers en grafieken

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 7 van 21

In bovenstaande grafiek een weergave van de nationale onbalanssituatie waarbij tussen 8:00 – 10:00 onbalansschommelingen met de amplitude van 1 GW zichtbaar zijn. Daaronder staan de bedrijfsmetingen van 4 grote aangeslotenen, die een zeer snel aan- en uitschakel gedrag laten zien in dezelfde periode. Door de gelijktijdigheid van dit gedrag is het niet aannemelijk dat dit gedrag voortkomt uit weersituaties.

In bovenstaande grafiek is het verschil tussen de landelijke kwartier onbalans en 1- minuut onbalans weergegeven, een kwantitatieve waarde die de onbalansschommelingen binnen een kwartier representeert. In deze grafiek is te zien dat de onbalansschommelingen met 50% zijn toegenomen (gemiddelde waardes rondom 40MW in november/december 2023 en 60MW in juli/augustus 2024).

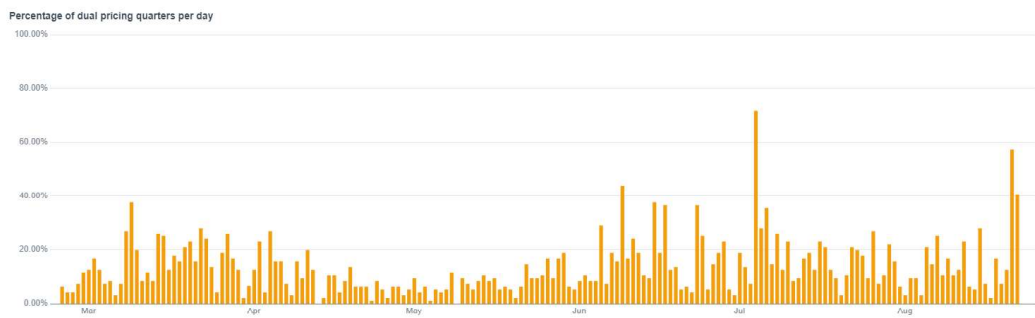
Tenslotte een overzicht van de toename regeltoestand 2 binnen het systeem

Bijlage 1 Verslechtering balanceringskwaliteit in cijfers en grafieken

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 8 van 21

In bovenstaande grafiek is het % regeltoestand 2 weergegeven. Er zijn extreme dagen zichtbaar waarbij 75% van de ISP's op een dag heeft geresulteerd in regeltoestand 2. Dit is een teken van een overschotsreactie binnen het systeem.

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 9 van 21

[15-11-1999] 99-005
[17-02-2009] 102466/23
[12-05-2016] 202151

Netcode elektriciteit

(.....)

[15-11-1999] 99-005
[22-12-2018] 503723

Hoofdstuk 9 Bedrijfsvoeringsvoorwaarden

(.....)

[01-02-2019] 502876

§ 9.7 Voorwaarden met betrekking tot de belasting-frequentieregeling en reserves

(.....)

[14-12-2021] 549605
[21-03-2024] 605277
[24-03-2025] BR-2024-2072

Artikel 9.25a

Aangeslotenen die een elektriciteitsproductie-eenheid, vraagsturingleverende verbruiks-eenheid of elektriciteitsopslag-eenheid gebruiken of beschikbaar stellen voor het bijdragen aan het ondersteunen van de systeembalans door te reageren op de balans-delta-publicatie, dragen er zorg voor dat de desbetreffende eenheid beschikt over een functionaliteit waarmee het op- of afregelen van het werkzame vermogen kan worden begrensd en dat die begrenzing bij de levering van de ondersteuning:

- a. indien de maximumcapaciteit van de eenheid kleiner of gelijk is aan 500 MW is ingesteld op maximaal 20% van de maximum-capaciteit per minuut; en
- b. indien de maximumcapaciteit van de eenheid groter is dan 500 MW is ingesteld op maximaal 100 MW per minuut.

(.....)

Reactie Energy Storage NL en Energie Nederland op het codewijzigingsvoorstel BR-2024-2072 en de vertraging van de balansdelta-publicatie.

Probleem analyse:

TenneT constateert steeds vaker grote onbalansschommelingen die in verband gebracht kunnen worden met snel regelgedrag van aangeslotenen. TenneT stelt dat de reacties zijn naar aanleiding van de balans-delta-publicatie. Dit snelle regelgedrag wordt voornamelijk waargenomen in geval van lage prijzen voor afregelend vermogen en kan, omdat het regelgedrag sneller en met een groter volume is dan de eigenschappen van de balanceringsproducten die TenneT activeert, niet opgevangen worden door de activatie van balanceringsenergie. De toename van eenheden die reageren op de publicatie van de onbalanssituatie (en de bijbehorende onbalansprijs) met een zeer snelle regelsnelheid zorgt ervoor dat de onbalanssituatie snel van een overschot in een tekort en vice versa overgaat. De balanceringskwaliteit van Nederland verslechtert hierdoor. De volumes van de onbalansschommelingen zijn zo groot dat ze een negatieve impact hebben op de Europese balanceringskwaliteit. Daarnaast heeft het snelle regelgedrag van eenheden die deelnemen aan de balanceringsmarkt ook een significante impact op de markt door de toename van het aantal onbalansverrekeningsperiodes met regeltoestand 2.

Om deze onbalansschommelingen op korte termijn te beheersen, heeft TenneT besloten de publicatie van de balansdelta te vertragen naar 5 minuten. Deze vertraging zal naar verwachting de reacties op de onbalansinformatie verminderen. De vertraging is vanaf **3 december 2024 om 09:00 uur** geïmplementeerd. Dit is een tijdelijke maatregel, en het doel is om zo snel mogelijk terug te keren naar de huidige vertraging. Dit kan echter alleen als de onbalansschommelingen beheersbaar worden.

De oproepen om de markt te beperken (maximale regelsnelheid), transparantie te verslechteren (latere publicatie balansdelta) en prijssignaal te verstoren (invoering van willekeurige prikkelcomponent = boete) baren grote zorgen bij marktpartijen.

Oplossingen voorgesteld vanuit TenneT & Reactie branches

TenneT werkt parallel aan diverse alternatieve maatregelen. Daarnaast heeft TenneT een aantal alternatieve oplossingen voorgesteld in de voorgestelde codewijziging (BR-2024-2072). De betrokken branches reageren in dit stuk alleen op specifieke alternatieve oplossingen en zullen een deel buiten beschouwing laten.

1. **Beperking van de rampsnelheid:** De voorgestelde wijziging in de Netcode Elektriciteit beoogt een beperking van de rampsnelheid tot 20% van het Pmax-vermogen met een limiet van 100 MW per minuut. Dit geldt voor productie- en opslaginstallaties met een vermogen van 1 MW of hoger. Kleinere assets, zoals huishoudelijke apparaten, vallen hier niet onder. Deze wijziging wordt in Q1 2025 ingediend bij de ACM.
- **Reactie branches:** Passief balanceren heeft jarenlang een positieve bijdrage geleverd aan het handhaven van de systeembalans in Nederland, waarbij het voor TenneT mogelijk is om met minder ingekocht balanceringsvermogen het systeem in balans te houden. De laatste tijd is er veel hernieuwbare productie alsmede opslag gaan deelnemen aan passief balanceren, welke in staat zijn om zeer snel op- of af te regelen, met de eerdergenoemde oscillaties tot gevolg. Met het beperken van de regelsnelheid poogt TenneT om deze snel regelende assets zich te laten

gedragen als assets met een lagere regelsnelheid (zoals bijvoorbeeld gasgestookte centrales). Hoewel het evident is dat dergelijke centrales vanuit een netbeheerdersperspectief wenselijk gedrag vertonen als het op systeembalancering aankomt, is het nog maar de vraag hoe handhaafbaar en duurzaam het is om alle assets een dergelijk gedrag op te leggen.

Het is op dit moment onvoldoende duidelijk welke partijen bijdragen aan de oscillaties en het aanspreken van deze partijen is dus ook beperkt mogelijk gebleken. De vraag is in hoeverre het respecteren van de regelsnelheid beperking te handhaven is. Het is lastig te herleiden en aan te tonen of het op- of afregelen een reactie is op de balans-delta publicatie of dat dit gedrag is waar een andere reden aan ten grondslag ligt, waarbij de beperking niet geldt. Daarnaast is het belangrijk dat de handhaving uniform wordt toegepast op iedereen die reageert op de balans-delta publicatie, dus ook de partijen waarbij dit voor TenneT lastig of niet via de aansluiting te monitoren is. Naleving van dit codewijzigingsvoorstel zal dan ook veel schaarse tijd en resources vragen aan de kant van de netbeheerders.

Er komt op dit moment snel meer vermogen bij met een hoge regelsnelheid. De huidige grootte van de oscillaties die als problematisch worden bestempeld is in de orde van grootte van 1-1.5 GW in enkele minuten. Met het voorziene groeipad van zon, wind en opslag is het een kwestie van tijd voordat het opgesteld vermogen dusdanig is dat ook bij een regelsnelheid die gelimiteerd is op 20%/min dergelijke oscillaties optreden. Het is belangrijk dat dit niet tot een verdere inperking van de regelsnelheid zal leiden zoals ook tijdens het GEN overleg is bevestigd. Het is de vraag of met meer opgesteld vermogen de huidige beperking een duurzame oplossing is,

Door het beperken van de balans-delta publicatie hebben BRP-partijen minder informatie in hoeverre hun onbalanspositie bijdraagt aan de systeembalans en de kans om hiermee additionele inkomsten te genereren wordt beperkt, het beperken van de regelsnelheid beperkt dit potentieel verder. Ook zal de implementatie van dit codewijzigingsvoorstel aan kant van partijen die reageren op de balans-delta publicatie de nodige aanpassingen vergen, zowel op technisch vlak als mogelijk aanpassingen op de centrale IT systemen. Het is geen gegeven dat deze wijzigingen tijdig of überhaupt ingevoerd kunnen worden voor alle systemen.

Op basis van bovenstaande argumenten willen we TenneT en de ACM meegeven dat de effecten van deze maatregel in overleg met de markt geëvalueerd moeten worden en in samenhang bekeken dienen te worden met verder uitgewerkte duurzame alternatieven die het handhaven van passieve onbalans ondersteunen.

2. **Toegankelijkheid en volume van aFRR:** TenneT verlaagt de drempels voor deelname aan de aFRR-markt, zodat meer partijen kunnen deelnemen. Verbeteringen zijn onder meer: 1) Aanpassing van sanctieregels: Sancties worden gericht op niet-geleverde volumes in plaats van algemene sancties. Dit voorstel wordt in Q2 2025 geconsulteerd. 2) Invoering van 4-uurs veilingblokken: Dit maakt deelname van hernieuwbare energiebronnen eenvoudiger. 3) Zelfserviceportaal voor BSP's: In Q3 2025 kunnen BSP's zelf wijzigingen aanbrengen in hun portfolio via een portaal, waardoor de doorlooptijd verkort wordt.
- **Reactie branches:** aFRR draagt effectief bij aan een betere energiebalans en beïnvloedt direct het financiële systeem van onbalansvergoedingen. We zijn positief over het invoeren van 4-uursblokken voor aFRR omdat het kan resulteren in meer

aanbod op aFRR, met name voor assets die niet 24 uur per dag flexibiliteit hebben. We willen benadrukken dat het belangrijk is dat de kwaliteit van de aFRR-leveringen ook bij een lagere toetredingsdrempel gewaarborgd blijft. Een nadeel is dat deelname aan aFRR potentieel minder financiële opbrengsten biedt dan handelen op de onbalansmarkt, omdat het volume per ISP (Imbalance Settlement Period) kleiner is. Het is onzeker of het vergroten van het aFRR-volume voldoende zal zijn om deze toekomstige uitdagingen effectief op te vangen. Over het algemeen zijn de branches positief over de maatregelen om de toegankelijkheid en volume van aFRR te verbeteren.

- **Aanpassing van de LFC-instellingen, Samenwerking met andere TSO's, Marktontwerp en regelgeving** worden in dit stuk buiten beschouwing gelaten.

Alternatieve oplossingen vanuit TenneT

3. **Implementatie van snellere balansproducten:** Een andere optie is de implementatie van snellere balansproducten zodat het snelle regelvermogen wel opgevangen kan worden door de balanceringsproducten. In het codewijzigingsvoorstel geeft TenneT aan dat deze optie minder wenselijk is dan de huidige voorgestelde oplossing omdat het de oscillerende onbalanssituaties niet volledig zal oplossen. Daarnaast zal deze oplossing een lange doorlooptijd hebben en de huidige problematiek niet tijdig kunnen oplossen.
- **Reactie Branches:** De implementatie van snellere balansproducten een aantrekkelijke optie die snel reagerende assets zoals batterijen, PV inverters adequaat bevoont. In 2023 is de Full Activation Time (FAT) verlaagd van 15 minuten naar 5 minuten wat aangeeft dat reactiesnelheid wenselijk is, mits adequaat ingezet. We denken dat een product zoals FFR (Fast Frequency Response) zoals dat in andere landen is geïmplementeerd zoals het FFR product in de Nordics of Dynamic Response Services in UK. Kenmerkend is de snellere reactiesnelheid dan aFRR (veel sneller dan 5 minuten) en een langer "uithoudingsvermogen" dan FCR. We zien veel potentieel in dit type product omdat het recht doet aan de concurrentiepositie van snellere technologieën en zo ook een betere bijdrage kunnen leveren aan balanshandhaving op een gecontroleerde manier (dus onder directe controle van de TSO). Branches onderkennen dat het geen volledige oplossing is en ook een langere doorlooptijd heeft, maar zijn desalniettemin van mening dat het een interessante optie is om te verkennen. Branches pleiten er voor om de implementatie van FFR verder te onderzoeken in internationaal verband, en hiervoor in de toelichting op het codebesluit een tijdlijn op te nemen.
- **Acceptatie van de grote oscillaties** worden in dit stuk buiten beschouwing gelaten.

Alternatieve oplossingen voorgesteld vanuit de branches

4. **Verbeteren van transparantie:** Het verbeteren van transparantie in de energiemarkt richt zich op het sneller en gedetailleerder beschikbaar stellen van informatie over de balanssituatie in het elektriciteitsnet. Dit omvat onder andere de real-time publicatie van de balansdelta en de Area Control Error (ACE), die inzicht geven in de actuele onbalans en de afwijking tussen opgewekte en verbruikte energie. Ook moet er worden gestreefd naar het publiceren van meer variabelen, zodat marktpartijen rijkere data kunnen gebruiken om geavanceerdere strategieën voor onbalansbeheer te ontwikkelen. Deze verbeteringen bevorderen de continuïteit en voorspelbaarheid van het systeem door marktpartijen beter in staat te stellen om tijdens kritieke momenten, zoals kwartier- en uurovergangen, effectief te handelen. Het ondersteunt snellere processen en kortere feedbackloops, wat essentieel is voor een dynamisch en responsief energiemarktmodel. We onderkennen dat het uitdagingen met zich meebrengt: het vereist aanzienlijke investeringen in IT-infrastructuur en operationele processen van TenneT om real-time data betrouwbaar beschikbaar te maken.
- **Afgevallen alternatieve oplossingen:** We hebben een aantal alternatieven bekeken die we minder aantrekkelijk achten omdat ze niet op korte termijn kunnen worden ingevoerd en/of niet werden gezien als een adequate en realistische oplossing voor het onderhavig probleem. Deze zijn:
 - Beperken van ex-post trading,
 - Verkorten van de ISP van 15 minuten naar 5 minuten,
 - Invoeren van een prikkelcomponent voor onbalans in Regeltoestand 2 (RT2),
 - Meer volume op FCR.

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maar 2025

Pagina 14 van 21

Van Gebruikersplatform Elektriciteits- en Gastransportnetten (GEN)
Datum 13 februari 2025
Locatie Netbeheer Nederland // MS Teams

Voorzitter	[Redacted]
Secretaris	[Redacted]
	<p><i>Namens de representatieve organisaties:</i></p> <p>Energie-Nederland [Redacted] en * Energie Samen [Redacted] * ESNL [Redacted] * NedZero + Holland Solar Glastuinbouw Nederland PEN [Redacted] * en * VEMW [Redacted] *</p> <p>Namens een representatief deel van de partijen die zich bezighouden met leveren, transporteren en meten van energie:</p> <p>MFFBAS [Redacted] *</p> <p>Namens de gezamenlijke netbeheerders:</p> <p>NBNL [Redacted] TenneT [Redacted] en *</p> <p>Verslag: [Redacted] (Notuleerservice Nederland)</p> <p>* digitaal aanwezig</p>

[...]

1. BR-2024-2072 Codewijzigingsvoorstel operationele maximale regelsnelheid ten behoeve van het reageren op de balans-deltapublicatie

De **voorzitter** geeft aan er prijs op te stellen het tot nu toe doorlopen proces te vernemen volgens welke het codewijzigingsvoorstel is besproken.

De **secretaris** licht toe dat het codewijzigingsvoorstel is besproken in de ‘dinsdagmiddagssessie’ van de informele bijeenkomsten van het GEN. Daarna is het verder besproken met hen die rechtstreeks belang of interesse hadden. Dat ging om Energie-Nederland en ESNL. Die verdere besprekingen

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 15 van 21

vormden voor het onderwerp regelsnelheid het informele overleg met partijen vertegenwoordigt in het GEN.

De **voorzitter** checkt: die besprekingen hebben dus allemaal in 2024 plaatsgevonden?

Dat is het geval, bevestigt **TenneT**.

TenneT licht vervolgens het codewijzigingsvoorstel toe. Het voorstel heeft als doel om de regelsnelheid van installaties die reageren op de balans-deltapublicatie te beperken tot een maximum van 20 procent per minuut van de maximale capaciteit die er is. De reden hiervoor is dat TenneT op dit moment erg veel last heeft van onbalansschommelingen. Die zijn zodanig dat ze invloed hebben op de Europese frequentiekwaliteit. TenneT is daar vanuit Europa op aangesproken. TenneT moet ervoor zorgen dat de onbalansschommelingen minder worden, waardoor die impact op de kwaliteit verdwijnt. Voor de goede orde: de gesignaleerde impact op de kwaliteit betekent niet dat de kwaliteit beter wordt.

Voor de korte termijn heeft TenneT in december de balans-deltapublicatie additioneel vertraagd. Daar worden nu al resultaten van gezien. Het is wel iets beter geworden, maar het is nog steeds niet binnen de bandbreedte die TenneT goed kan managen.

Met het codewijzigingsvoorstel wordt een volgende stap gezet.

Daarnaast kijkt TenneT op dit moment naar een aantal mogelijke additionele stappen, voor de lange termijn. Eén daarvan betreft een ander codewijzigingsvoorstel dat twee weken geleden in een iGEN aan de orde is geweest, om op andere momenten en voor andere aanleidingen de regelsnelheid te beperken. Een andere stap is om de informatievoorziening in real-time richting de markt te verbeteren, zodat er meer informatie is, waardoor partijen beter kunnen reageren. Daarnaast is er een uitvraag gedaan, wat er potentieel aan marktmodelwijzigingen zou kunnen worden gedaan. Die worden op dit moment onderzocht. Dit zal t.z.t. in bredere gremia besproken worden. Onderzocht wordt onder andere of er op internationaal niveau een sneller balanceringsproduct kan worden geïntroduceerd.

NBNL vult aan: de aanleiding was TenneT. Maar uiteindelijk is uitgekomen op een bepaling die op iedereen van toepassing is: RNB-aangeslotenen en LNB-aangeslotenen. Dus iedereen die op welke manier dan ook bijdraagt aan het reageren op de onbalanssituatie zou volgens dit voorstel iets moeten doen met zijn maximale regelcapaciteit. Dus ook als het 'een bosje van tien kleinverbruikers' betreft die middels een CSP iets doen, dan geldt daar hetzelfde voor.

De **voorzitter** wijst erop dat er een zienswijze is ontvangen van Energie-Nederland en ESNL.

Energie-Nederland geeft aan dat de inbreng bij dit onderwerp mede namens ESNL zal zijn. Waar nodig zal ESNL aanvullen.

Energie Samen geeft aan dat Energie-Nederland en ESNL hun zienswijze de afgelopen weken al aan hen hebben voorgelegd. Voor de zon- en windbranche is het van belang dat er een goede oplossing komt. Energie Samen volgt het gesprek dan ook met belangstelling. Op het moment dat het proces niet goed loopt, zal Energie Samen reageren.

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 16 van 21

VEMW heeft navraag gedaan bij haar leden. Daaruit bleek dat niet zoveel leden hier veel mee doen, dus met het reageren op de balans-deltapublicatie. VEMW staat vrij positief tegenover dit voorstel. VEMW wil meegeven dat partijen voorheen wel reageerden, maar dat de laatste tijd wat minder doen, omdat ze merken dat de baten niet opwegen tegen de lasten die erbij komen kijken. VEMW wil wel benadrukken dat het alleen positief staat tegenover het voorstel, zolang het enkel gaat over het reageren op de balans-deltapublicatie en niet wordt doorgetrokken naar andere momenten, zoals in het vorige iGEN is besproken.

De **voorzitter** checkt of VEMW daarmee zegt: we gaan akkoord, maar alleen met een soort clause?

VEMW vindt een clause een wat te heftige formulering. VEMW wil vooral duidelijk maken dat het nu specifiek moet gaan over het reageren op de balans-deltapublicatie.

Energie-Nederland wil graag eerst checken bij TenneT of het klopt dat er van hun kant wat verbaazing was over de zienswijze en nagaan waar dat in zit. Dan kan Energie-Nederland dat meenemen in de toelichting.

TenneT bevestigt dit. Na het tweede gesprek leefde er bij TenneT het idee dat er consensus was. In januari is het voorstel alvast informeel naar Energie-Nederland doorgestuurd. Toen had TenneT ook het gevoel dat er consensus was. Daarom was TenneT verbaasd over de toegezonden zienswijze van Energie-Nederland en ESNL.

Energie-Nederland checkt of dat vooral zit in de zinsnede over het ontraden van het voorstel.

TenneT antwoordt dat dat het geval is.

Energie-Nederland geeft aan dat te kunnen begrijpen. Energie-Nederland en ESNL willen allereerst aangeven de problemen die TenneT aankaart ook te zien en te erkennen. De oscillaties die waargenomen worden, zien Energie-Nederland en ESNL ook. Dat is een onwenselijk effect en raakt de Europese balanceringskwaliteit. Daar moet inderdaad iets aan worden gedaan.

Ook het traject is goed verlopen, met onder meer de informele sessies. De 'dedicated iGENs' zijn als heel positief ervaren.

Tijdens de sessies werd duidelijk dat we niet precies weten waar de oscillaties vandaan komen. Dat roept de vraag op: hoe weet je dan of iemand zich houdt aan deze beperking? De handhaafbaarheid is dus een punt van zorg. Ook de duurzaamheid is een punt van zorg. Het gaat om 20 procent per minuut, of 100 megawatt per minuut. Nu hebben we nog een bepaalde mate van flexibiliteit in het net, maar de prognoses van het net wijzen op flinke toenames. Dus zelfs die 20 procent per minuut is bij veel meer opgesteld vermogen alsnog een hele grote fluctuatie. Het is noodzakelijk dat er een langdurige oplossing komt die niet alleen het symptoom bestrijdt, maar het probleem inherent aanpakt. Hier is over gesproken. Ook in de zienswijze staan enkele alternatieven benoemd. Bijvoorbeeld het inkopen van meer aFRR-volume, of het makkelijker maken van aFRR waarbij de kwaliteit wel gewaarborgd wordt. Of het werken aan meer transparantie.

Energie-Nederland en ESNL willen geen discussies met elkaar vermengen, maar de sessie van twee weken geleden in het iGEN – waarin een generieke beperking van de regelsnelheid ter sprake is gekomen – riep bij hen wel de vraag op: moeten we niet eerst zorgen dat we alle alternatieven heel

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 17 van 21

goed geïdentificeerd en geprioriteerd hebben, voordat we kunnen stellen dat de beperking van de regelsnelheid echt noodzakelijk is?

Vandaar dat Energie-Nederland en ESNL uiteindelijk uitkwamen bij een ontrading van het codewijzigingsvoorstel. We gaan naar een systeem met assets die snel regelbaar zijn. Energie-Nederland en ESNL beschouwen dat als een feature en niet als een bug. Ze snappen dat, vanuit het net gezien, met de klassieke assets, bijvoorbeeld de gasgestookte centrale, veel makkelijker te handhaven is. Energie-Nederland en ESNL denken dat het proberen te vangen van die snel regelbare assets in het keurslijf van bijvoorbeeld een gasgestookte centrale niet lang houdbaar is. Met het passief meeregelen is er een heel mooi, laagdrempelig instrument. Dat zorgt dat heel veel van de flexibiliteit ontsloten kan worden om het systeem in balans te houden. Er is daarom bij Energie-Nederland en ESNL 'enige voorzichtigheid' om daaraan te morrelen.

Energie-Nederland benadrukt nogmaals de problematiek te snappen en te erkennen en stelt aan ESNL voor om nog even te kijken of de laatste zin wellicht iets anders kan worden geformuleerd. Energie-Nederland en ESNL zien dus bepaalde moeilijkheden met de implementatie en de duurzaamheid van de voorgestelde maatregel. Vanwege de nieuwe informatie uit het laatste iGEN is de urgentie van de alternatieven nog groter geworden.

TenneT geeft aan dat TenneT zelf heeft overwogen om dit voorstel aan te houden tot het vervolg is uitgewerkt. Echter, juist vanwege de urgentie van de geconstateerde onbalans en het feit dat het daar vanuit het buitenland op werd aangesproken, is TenneT tot het inzicht gekomen dat dit niet, bij wijze van spreken, nog een halfjaar kan blijven liggen. Ook ACM heeft TenneT er een paar maanden geleden al over aangesproken.

TenneT wijst erop dat het wel degelijk ook echt een langetermijnproduct betreft. De producten die TenneT nu heeft om de balans te handhaven, kan ze niet sneller laten reageren dan de 20 procent per minuut. Als de markt sneller reageert dan loopt TenneT achter de feiten aan. Daarmee zou je een versterking krijgen van de onbalansschommelingen. Dat is nu zo en zal in de toekomst ook zo zijn. Een ander product zou kunnen helpen, maar dat zou op internationaal niveau moeten gebeuren. Het is dus een beperking die, wat TenneT betreft, waar het gaat om het reageren op de balansdeltapublicatie, een duurzame oplossing is, naast alle andere langetermijnoplossingen waaraan gewerkt wordt.

In de zienswijze worden vier alternatieven gegeven. TenneT is met alle vier bezig. Het vierde alternatief, het verbeteren van de transparantie, is inmiddels zelfs dermate concreet geworden dat TenneT daar in de volgende update over de onbalansschommelingen concrete voorbeelden van kan geven.

Energie-Nederland vraagt of het een permanente maatregel betreft of een tijdelijke maatregel die later, als er langetermijnoplossingen zijn, bijgesteld kan worden.

TenneT antwoordt niet het beeld te hebben dat er langetermijnoplossingen zijn waardoor dit kan worden bijgesteld. Als de markt namelijk sneller op de onbalans reageert dan TenneT dat met haar producten kan, dan krijg je een zichzelf versterkend effect.

NBNL heeft hier een vraag over. Als de snellere balansproducten er zijn, dan gaat het hele 'balanceringspel' toch sneller? En dan zou de 20 procent, in lijn daarmee, toch ook hoger kunnen zijn?

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 18 van 21

TenneT antwoordt dat dat net niet helemaal klopt. Het FFR-product dat wordt voorgesteld, heeft meer effect op de frequentiestabiliteit dan op de balancering. FFR wordt op dit moment primair onderzocht in het kader van de vervanging of compensatie voor het verlies van inertie in het systeem en niet zozeer voor de balanshandhaving. Het biedt dus wel een positieve bijdrage aan de frequentie, maar niet aan de balanshandhaving.

De **voorzitter** wil graag even checken of de zienswijze van Energie-Nederland en ESNL naar het gehele GEN is verstuurd.

De **secretaris** antwoordt dat het naar het hele iGEN is verstuurd.

ESNL wijst erop dat er een geüpdatete versie is. Die is alleen naar de voorzitter en de secretaris gestuurd.

Afgesproken wordt dat de **secretaris** de geüpdatete versie terstond naar alle leden van het GEN mailt.

Energie-Nederland begreep van een van de Duitse netbeheerders dat zij er ook over nadenken om het passief balanceren in te voeren. Het is een mooi instrument waarmee op een relatief laagdrempelige en voor TenneT relatief goedkope manier het systeem in balans kan worden gehouden. Het snel kunnen reageren op de prikkel is een van de aantrekkelijke aspecten van het passief meeregele, wat je bij aFRR bijvoorbeeld niet hebt.

TenneT is het met Energie-Nederland eens dat het een mooi instrument is. De maatschappelijke kosten blijven relatief laag doordat deze mogelijkheid wordt aangeboden. Er is sprake van twee separate aspecten: 'partijen die snel reageren' en 'heel veel partijen die reageren'. Beide moeten wat worden beperkt. Als partijen te snel reageren, sneller dan de producten van TenneT, dan ontstaan er dus schommelingen. Als heel veel partijen reageren, maar wel net zo snel als de producten, dan zorgen 'heel veel kleintjes' nog steeds voor een heel grote schommeling.

Energie-Nederland herinnert zich dat tijdens de eerste informele sessie is gesproken over de verbeterde transparantie. Klopt het dat als je de balanssituatie real-time zou publiceren partijen zichzelf afremmen? En daarmee zou je dan toch geen overshoot krijgen?

TenneT antwoordt dat dat op zich klopt. Alleen zit daar het risico dat partijen in de tegenovergestelde richting gaan regelen, waardoor er marktmanipulatie kan ontstaan, als partijen juist onbalans gaan creëren, als dat voor hen gunstiger is en het voor andere partijen ongunstiger is. Daarom is TenneT niet van plan om de onbalanssituatie in real-time te gaan publiceren.

Energie-Nederland wijst erop dat de grens bij 1 megawatt ligt. Assets onder de 1 megawatt mogen dus wel sneller reageren². Hoe kijkt TenneT naar de handhaafbaarheid hiervan? Tijdens de tweede sessie kwam namelijk naar voren dat er ook heel veel oscillaties ontstaan waarvan de oorzaak niet duidelijk is.

² Noot bij verslag: deze opmerking berust op een misverstand, er is in het voorstel geen ondergrens opgenomen.

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 19 van 21

TenneT antwoordt dat hierover met RNB's is gesproken. Ook zij hebben steeds vaker last van snel veranderende vermogensschommelingen. Zij ervaren dat vooral in de spanningshuishouding. Zij zien en monitoren het dus ook. Op dit moment wordt bekeken hoe er afspraken gemaakt kunnen worden met de RNB's. TenneT kan straks in elk geval zien waar de schommelingen vanuit de RNB-netten op het net komen. Met de RNB's zullen afspraken worden gemaakt om verder te kijken. Volgens kan er gehandhaafd worden en kunnen de aangesloten aangesproken worden.

Energie-Nederland vraagt of het percentage 20 procent zal blijven. Of zou dit omlaag kunnen als de oscillaties gaan toenemen?

TenneT antwoordt dat dat op dit moment bij TenneT niet besproken wordt. Er is gekozen voor 20 procent omdat dat in lijn is met de minimale regelsnelheid van het aFRR-product. Zolang dat niet verandert, zal dit ook niet worden veranderd.

Energie-Nederland geeft aan dat een deel van de zorg zit bij het breder trekken van de regelsnelheidsbeperking. De discussies kunnen namelijk niet helemaal los van elkaar worden gezien. Als je als BRP 'in onbalans bent' wil je dat natuurlijk te allen tijde zo snel mogelijk kunnen corrigeren. Als een regelsnelheidsbeperking ook in die situatie gaat gelden, met aan de andere kant bijvoorbeeld de invoering van een schaarstecomponent voor aFRR dan raken we wel een belangrijk aspect wat voor een BRP best ingrijpend kan zijn. Energie-Nederland snapt dat dat nu niet het geval is bij de reactie op de balans-deltapublicatie, maar het is ook niet helemaal los van elkaar te zien.

TenneT snapt waar de zorg vandaan komt. De schaarstecomponent zal echter niet heel snel toegepast worden. De schaarstecomponent zal echt pas geactiveerd worden als er sprake is van langdurige, grote onbalansen. Dat zal echt pas aan de orde zijn als alle mogelijkheden die TenneT heeft om onbalans op te lossen zijn ingezet en er dan een langdurige grote onbalans overblijft.

Energie-Nederland stelt voor om een evaluatiemoment in te bouwen.

TenneT antwoordt dat het inderdaad mogelijk is om af te spreken om over een jaar te evalueren.

Energie Samen geeft aan dat voorstel te ondersteunen. Het is een goed idee om bijvoorbeeld over een jaar een evaluatiemoment in te bouwen. Dit is bijvoorbeeld ook afgesproken bij het codebesluit congestiemanagement.

Energie Samen ziet dat de marktpartijen en de netbeheerders het probleem onderkennen, maar twijfelen over wat de meest effectieve strategie is. Er is echter sprake van 'nood aan de man'. Vandaar dat TenneT oproept om snel tot deze codewijziging te komen. Op zich kan Energie Samen dat ondersteunen. Maar het is wel slim om dan een evaluatie in te bouwen.

TenneT geeft aan dat dat op twee manieren zou kunnen. Het kan gewoon hier aan tafel afgesproken worden. Het kan voor de marktpartijen misschien helpen als het expliciet in het voorstel wordt opgeschreven. Bij het codewijzigingsvoorstel congestiemanagement heeft ACM dat overgenomen en expliciet in het besluit gezet.

NBNL geeft aan dat het kan worden opgenomen in de toelichting. Het zou voldoende moeten zijn om het met elkaar af te spreken, ook als dat niet expliciet in het besluit komt te staan.

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 20 van 21

TenneT geeft aan dat het aan ACM is om dat wel of niet op te nemen in het besluit. In reactie op Energie Samen geeft TenneT aan dat er niet één oplossing is. De oplossing zit in heel veel verschillende aspecten. Die moeten langzaam maar zeker worden geïntroduceerd.

Energie Samen geeft aan hierbij op één lijn te zitten. Het is goed om er zo nu en dan bij stil te staan er dan het gesprek over te hebben. Het biedt daarbij extra houvast om een afgesproken evaluatiemoment met elkaar af te spreken. Tegelijkertijd hoeft niets de marktpartijen of netbeheerders ervan te weerhouden om het ter discussie te stellen op het moment dat het niet blijkt te werken. Een code kun je makkelijker wijzigen dan een wet.

TenneT vindt het ook niet verkeerd om expliciet een evaluatiemoment af te spreken.

NBNL denkt dat het nuttig is als TenneT daarbij nagaat of het enigszins heeft geholpen, waarom wel/waarom niet, en de marktpartijen nagaan of het pijn doet, waarom wel/waarom niet. Beide is nuttig.

TenneT wil graag nog aangeven al meerdere keren te hebben verzocht om de regelsnelheid te beperken tot 20 procent per minuut, maar van een aantal partijen terughoorde: zolang het niet in een code staat, houden wij ons daar niet aan, omdat anderen dat dan mogelijk ook niet doen.

Energie Samen merkt op dat het brancheverenigingen soms helpt om hun leden mee te krijgen als iets gecodificeerd is.

TenneT vraagt of deze afspraak, om een evaluatiemoment in te bouwen, Energie-Nederland en ESNL de ruimte biedt om hun advies aan ACM wat te nuanceren.

Energie-Nederland en **ESNL** geven aan daar even over te moeten overleggen met elkaar.

De **secretaris** geeft aan dat de uitkomst kan worden aangegeven bij de reactie op het GEN-verslag.

De **voorzitter** wil graag even helder hebben wat er precies meegestuurd zal worden naar ACM. De vraag is concreet: wordt de zienswijze van Energie-Nederland en ESNL meegestuurd die naar het GEN is verstuurd of gaat het om een aangepaste versie daarvan?

Energie-Nederland geeft aan hierover met ESNL te zullen spreken en verwacht dat het zal gaan om een licht gewijzigde versie van de zienswijze. Die kan dan gewoon als bijlage bij het verslag worden meegezonden.

TenneT wil nog even reageren op een paar inhoudelijke punten uit de zienswijze. Allereerst over de laagdrempeligheid van de toetreding van aFRR. Daar wordt hard aan gewerkt. TenneT hecht eraan daarbij te benadrukken dat dat niet betekent dat de kwaliteit van de aFRR-levering naar beneden wordt bijgesteld. De kwaliteitseisen blijven zoals ze zijn. TenneT heeft van veel partijen terughoord dat de processen en de IT rondom het leveren van het aFRR-product complex zijn. Er wordt bekeken hoe dat aantrekkelijker en eenvoudiger kan worden gemaakt.

Kenmerk
BR-2024-2072

Datum
26 maart 2025

Pagina 21 van 21

Energie-Nederland geeft aan het fijn te vinden om dat te horen.

TenneT merkt op dat in de zienswijze gesproken wordt over de prikkelcomponent. Klopt dat? Wordt niet eigenlijk de schaarstecomponent bedoeld?

Energie-Nederland meende te hebben begrepen dat er mogelijk sprake van is om een soort prikkelcomponent in te voeren in het geval van regeltoestand 2. Daarvan hebben Energie-Nederland en ESN aangegeven dit buiten de scope van dit document te houden.

TenneT geeft aan dat dat op dit moment niet een van de maatregelen is die TenneT zou willen nemen.

Energie-Nederland vraagt of het mogelijk is om in de toelichting bij het codewijzigingsvoorstel een tijdsindicatie en beschrijving te geven van alle verschillende vervolgtrajecten die als doel hebben om de oscillaties te dempen.

TenneT wijst erop dat er al een passage is opgenomen waarin staat beschreven dat ermee verder wordt gegaan. Vanwege het prille stadium waarin de vervolgtrajecten zich bevinden, is het erg lastig om dit al concreet te maken. In deze fase kan het alleen heel globaal worden aangegeven.

De **voorzitter** concludeert dat is afgesproken dat in de toelichting zal worden opgenomen dat het geëvalueerd wordt. Ze checkt: op welk moment zal die evaluatie gaan plaatsvinden? Na een jaar?

NBNL stelt voor: een jaar na de inwerkingtreding.

Energie-Nederland stelt voor om op te nemen dat de evaluatie zes maanden na de inwerkingtreding zal plaatsvinden.

TenneT antwoordt dat dat wat lastig is, omdat dan maar twee seizoenen kunnen worden meegenomen, terwijl er waarschijnlijk wel sprake zal zijn van seizoensinvloeden.

Besloten wordt om in de toelichting op te nemen dat het evaluatiemoment één jaar na de inwerkingtreding zal plaatsvinden.

De **voorzitter** herhaalt dat Energie-Nederland en ESNL nog nagaan of hun zienswijze moet worden aangepast. Ze zullen dit ten uiterste kenbaar maken bij hun reactie op het GEN-verslag. De al dan niet aangepaste zienswijze zal als bijlage bij het GEN-verslag worden meegestuurd naar ACM.